

ACTIVITATEA EXTRAMUROS – O FORMĂ INOVATIVĂ DE ACTIVITATE SAU ACTUALIZAREA UNEI FORME UITATE?

*Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”*

Domeniul biblioteconomic a cunoscut schimbări importante care au cauzat atât redefiniri, reorganizări, progrese, cât și regrese, pierderi de teren, de public. Studiile efectuate în diverse țări (la noi și fără studii putem constata) demonstrează că s-a erodat masa cititorilor și s-a restrâns, lent, numărul cititorilor constanți. În ultimii ani, frecventarea bibliotecilor (nu numai publice) e în stagnare, spun specialiștii europeni; noi zicem, cu referire la Republica Moldova, că e în diminuare. Cauzele sunt multiple. Utilizatorul și biblioteca relaționează într-un context informatizat și digitalizat care impune transformări profunde și nici o prognoză nu arată sfârșitul lor... Context pe care Octavian Paler l-a descris în *Paradoxul vremurilor noastre*: „...Am ajuns până la lună și înapoi, dar avem probleme când trebuie să traversăm strada... Am cucerit spațiul cosmic, dar nu și pe cel interior... Scriem mai mult, dar învățăm mai puțin... Plănuim mai multe, dar realizăm mai puți-

ne... Am învățat să ne grăbim, dar nu și să așteptăm... Am construit mai multe calculatoare..., dar comunicăm din ce în ce mai puțin. ...Acestea sunt vremurile noastre... în care sunt prea multe vitrine, dar nimic în interior...” Vremuri în care citim mai puțin, adăugăm noi.

Pe acest fundal, putem mai ușor vorbi de activitatea extramuros a bibliotecilor, mai ușor putem justifica, sau argumenta, necesitatea orientării dinspre intramural spre extramural. Tocmai pe acest fundal, ne și întrebăm: Ce putem face, în context, pentru a îmbunătăți serviciile bibliotecii?

Bibliotecile și serviciile de informare sunt în plină mutație și trebuie să facă față numeroaselor evoluții tehnologice. Aceste evoluții cer adaptări, inovări, regândiri, reconstruiri ale activității. Fiecare bibliotecă are modalitățile sale de a găsi răspunsuri; comun este scopul – orientarea spre nevoile comunităților, spre nevoile personalizate ale indivizilor. Una din soluții ar fi o strategie de ieșire a bibliotecii în comunitate – a merge la potențialii utilizatori –, de activitate extramurală.

Există mai multe abordări conceptuale ale activității extramuros: (1) activitatea de promovare a instituției (în sensul de a merge în comunitate și a vorbi despre bibliotecă); (2) extinderea serviciilor până în cel mai îndepărtat sector al comunității, până la cel mai îndepărtat utilizator; (3) utilizarea serviciilor bibliotecii de la distanță, din afara zidurilor ei.

Există tot atâtea semnificații noționale:

EXTRAMUROS

1. în afara zidurilor;
2. extern.

EXTRAMURAL I:

1. în afara zidurilor;
2. extern;
3. fără frecvență (referitor la cursuri);
4. utilizare (a serviciilor) de la distanță sau la distanță.

EXTRAMURAL II:

1. Adjectiv - *a se petrece sau a se situa în afara pereților, zidurilor, instituției, comunității etc.* [Dictionary of the English Language, Fourth Edition, 2003, Houghton Mifflin Company].

2. Adjectiv - *a se conecta cu..., dar în afara condițiilor acceptate ale unei instituții* (latin *extra* – englez - *beyond* – dincolo de, în afara..., la distanță, și *murus* – wall – pereți) [Collins Essential English Dictionary, 2 Edition 2006, HarperCollins Publishers].

Deși în limba engleză se utilizează curent noțiunile *extramuros*, *extramural*, mai există un termen, *outreach*, încetățenit și utilizat de bibliotecile anglo-americane când este vorba de activitatea în comunitate, comunitară. În *Dicționarul englez-român* (70.000 cuvinte) al Editurii Teora nu găsim cuvântul *outreach*, doar separat *out* și *reach*.

OUT – exterior; în afară.

REACH I:

1. a ajunge până la, a se întinde până la, a sosi la;
2. a întinde, a da, a înmâna, a trece.

REACH II:

1. atingere, ajungere;
2. to make a reach - accesibilitate, posibilitate de ajungere, acces;
3. within reach – accesibil; la îndemână, aproape;
4. strădanie, silință.

În *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, ediție nouă [p. 938], termenul *outreach* are următoarea semnificație: substantiv – activitate prin care o organizație furnizează servicii și consultanță, asistență oamenilor din comunitate, în special celor care nu au posibilitatea sau nu-s în stare să vină la instituție pentru satisfacerea necesităților sau pentru a le da o mână de ajutor. Ex.: *programe educaționale extramuros - efort de a extinde serviciile extramuros și pentru romi, extinderea serviciilor extramuros până în cartierul Aeroport etc.*

Activitatea extramuros oferă calea de a deschide biblioteca la un număr tot mai mare de oameni. Prin definiție, ne indică să ne extindem în afară, în comunitate, pentru a lucra împreună, în parteneriate, în rețele.

Esențialmente, a se extinde în afară, înseamnă să contactezi, să influențezi, să ajuți un număr mai mare de oameni – oameni care pot fi potențiali utilizatori ai bibliotecii. Aceasta mai înseamnă să se extindă accesibilitatea bibliotecii, să se rezolve problema de acces al unei largi proporții de populație care niciodată nu a vizitat biblioteca.

Misiunea serviciilor extramuros în biblioteci constă în *furnizarea materialelor recreaționale, educaționale, culturale persoanelor care din varii motive nu pot utiliza serviciile intramurale, clasice ale bibliotecii.*

Obiectivele activității extramuros, pe care le impun evoluțiile actuale și pe care BM și le-a identificat, trasat, asumat sunt următoarele:

- implementarea, menținerea și dezvoltarea unor servicii distribuite suficient de echitabil pentru a fi accesibile tuturor, în orice punct al municipiului;
- constituirea unor colecții itinerante capabile să satisfacă cerințele diverselor grupuri și instituții comunitare;
- dezvoltarea cooperării, parteneriatelor cu instituții și organizații comu-

nitare prestatoare de servicii pentru asigurarea coordonării și eficienței activităților extramuros;

- cimentarea relației dintre bibliotecă și liderii comunității;
- creșterea vizibilității bibliotecilor în comunitate (în media, în municipiu, în școli și în diverse instituții).

Aceste obiective corespund principiilor de funcționare a bibliotecii moderne care sunt: să facă publicul să-i deschidă ușile; să-l facă să revină, din nou și din nou; să meargă la public acolo unde este, în mediul lui.

Activitatea extramuros nu-i nouă! A fost practică de biblioteci secole la rând.

A cunoscut o dezvoltare spectaculoasă în a doua jumătate a secolului trecut. Era un serviciu obligatoriu în structura bibliotecii, care presta servicii itinerante, mobile (toate bibliotecile raionale și municipale aveau bibliobuse și biblioteci ambulante). Atunci activitatea extramuros nu era altceva decât căutarea cititorului, acum – a utilizatorului.

„În timpul când publicul nostru este provocat de multiple forme de comunicare, diverse tentații spre divertisment, avem nevoie să tindem spre idealul accesului echitabil pentru fiecare, oricând, oriunde, în orice format. Acceptând echitatea accesului, afirmăm valorile noastre de bază, recunoaștem realitățile și ne asigurăm viitorul!”, scria Carla D. Hayden, în cartea *From Outreach to Equite. Inovative Models of Library Policy and Practice*¹.

Serviciile extramuros apar într-o varietate de programe pentru diverse categorii de public: pentru cei instituționalizați, bătrâni, copii, tineri, adulți..., defavorizați, imigranți, refugiați sau persoane care nu au timp să vină la bibliotecă. Cu alte cuvinte, activitatea extramuros este orientată și

spre capturarea noilor segmente de public, spre a atrage nonutilizatorii...

Metodele de ieșire la aceste categorii de public sunt la fel foarte variate: *livrare la domiciliu* (celor care nu se pot deplasa sau nu au timp), *livrare la instituție* (la cererea instituțiilor sau din inițiativa bibliotecii în scopul promovării colecțiilor și serviciilor), *livrare la distanță* (prin e-mail, prin site-ul bibliotecii etc.). Procedeele de livrare la fel diferă: *prin curier sau mașină* (când bibliotecile utilizează acest mijloc), *prin poștă*, *prin intermediul tehnologiei informaționale*, *prin bibliotecarul ce merge la persoană sau instituție*, *prin înțelegere și acord reciproc*, când vine un reprezentant al instituției, în cazul *Pachetelor de lectură* la cerere.

Biblioteca angajată în activitatea extramuros își pregătește *Pachete de lectură*, pentru diverse grupuri (copii, bătrâni); *Business pachete*, la cererea instituțiilor; *Expoziții itinerante*, *Programe speciale, itinerante sau la cerere* pentru o instituție anume.

Prin activitatea extramuros biblioteca își îmbunătățește imaginea sa publică în comunitate, obține oportunități excelente de colaborare cu diverse grupuri din comunitate, își găsește parteneri pentru realizarea misiunii și scopurilor sale, găsește modalitatea prin care sporește, diversifică și îmbunătățește serviciile sale oferite membrilor comunității. În ultimul timp, sporește popularitatea activității extramuros în rândul bibliotecilor. Nu este străină nici altor instituții culturale: de exemplu,

¹ Carla D. Hayden, președinte ALA în anii 2003-2004.

galeriile, muzeele organizează expoziții itinerante, mobile cu care merg în diverse instituții educaționale și organizații. Oricum, principiul fundamental al activității extramuros este unul de colaborare, cooperare, conlucrare, consultare, de resurse informaționale, bunuri materiale și de personal, toate conducând la parteneriate durabile.

Activitatea extramuros este un instrument managerial de menținere și de creare a unei imagini pozitive a bibliotecii, de centru comunitar. Mulți specialiști consideră activitatea extramuros strategie de supraviețuire a bibliotecilor în lumea Google-ului.

Abordată integral, această formă de activitate deschide multe posibilități, adăugă noi deprinderi și experiență, schimbă metodele și căile prin care își vede munca sa bibliotecarul. Este pentru bibliotecii un beneficiu de lungă durată de a extinde audiența și de a dezvolta o bază solidă care să rămână sustenabilă și în viitor.

Biblioteca astăzi, ca niciodată, are nevoie să construiască cât mai multe poduri și legături durabile între sectoarele cultural, educațional, social, voluntar, de sănătate din comunitate. Aceasta și-a propus BM prin *Strategia BM 2008 – 2017*, identificând prioritar direcția *Biblioteca – serviciu public comunitar* și scopurile: (1) *Extinderea accesului chișinăuianului la viața civică și culturală urbană*; (2) *Furnizarea de servicii capabile să satisfacă necesitățile tuturor categoriilor de cetățeni și identificarea ariilor mai puțin acoperite cu servicii de bibliotecă*; (3) *Sporirea contribuției Bibliotecii Municipale la dezvoltarea comunitară*. În primul an de implementare a *Strategiei*, BM a realizat 1 155 activități extramuros, care au acoperit 27 395 chișinăuieni; a sporit, față de anul 2007, utilizarea de la distanță, înregistrând 538 191 vizite. Putem considera rezultatul mai mult decât pozitiv, dacă prin efortul întreprins 27 395 de chișinăuieni

(de la distanță – și mai mulți) au aflat de bibliotecă și de serviciile ei, au beneficiat de colecțiile și de programele acesteia, mulți dintre ei devenind utilizatorii bibliotecii.

Impactul activității extramuros nu se rezumă doar la aceste statistici. Activitatea extramuros ne-a permis să explorăm mai profund diversitatea socială și culturală a comunității, să înțelegem mai bine și să promovăm diferențele noastre, să contribuim la regenerarea climatului de incluzivitate, încurajând o perspectivă de amploare, de participare mai extinsă. Activitatea extramuros a cultivat, educat capacitatea noastră de a ne uita și în exteriorul așezământului bibliotecii noastre. Cel mai important aspect reținut din experiența activității extramuros este că bibliotecarii au conștientizat necesitatea ieșirii lor de după masa de lucru, fapt ce ne-a permis să cunoaștem cum să îmbunătățim performanța prin acest proces.

Jim Collins, în cartea *Leading Beyond the Walls*² plasează clar niște principii cu referire la schimbarea concepției de conducere a organizațiilor, principii foarte necesare și bibliotecilor.

În primul rând – *ca oricare altă instituție din comunitate, biblioteca trebuie să-și definească interiorul și exteriorul făcând referire la valorile și țelurile esențiale ale acesteia, nu la limitele tradiționale*;

² Apud: *A 8 treaptă a înțelepciunii* / Stephen R. Covey. – București: ALLFA, 2006, p. 301.

În al doilea rând – *managementul instituțional are datoria de a construi mecanisme de conexiune cu comunitatea;*

În al treilea rând – *managerii trebuie să accepte realitatea că zidurile tradiționale se dizolvă în prezent și că această tendință se va accelera.*

Biblioteca, fiind prin excelență o instituție publică, este obligată, prin misiune, să-și asume responsabilitate socială sporită în Era Cunoașterii. Rolul ei social este recunoscut de salariații bibliotecilor, numai că unii se fac a nu-l înțelege prea bine și nu-l acceptă integral, ca valoare, rol sau scop. Trebuie revăzută această atitudine. Fiecare decizie luată, fiecare acțiune realizată trebuie văzută din perspectiva aces-

tei responsabilități pentru că programele extramuros nu au șanse de izbândă decât dacă bibliotecarii și bibliotecile activează cu convingerea clară a importanței lor la toate nivelurile de decizie și de execuție.

Referințe:

1. McCook, Kathleen de la Peña. *A Place at the Table: Participating in Community Building*, foreword by Sarah Ann Long. – Chicago: American Library Association, 2000.
2. Kulikovski, Lidia. *Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor*. Ch.: Ed. Epigraf, 2006. – P. 142-145.
3. Osborne, Robin. *From Outreach to Equite. Innovative Models of Library Policy and Practice*. ALA, 2004. – 160 p. – ISBN: 0-8389-3541-9.
4. Collins, Jim. *Leding Beyond the Walls*. The Peter Drucker Fondation for Non Profit Management; Frances Nesselbein, Marshall Goldsmith și Ian Somerville, Ed. Jossey-Bass Publishers, 1999.
5. Six Steps to Creating a Librarery Outreach Program. www.ala.org/ala/olos/outreachresource/docs/six_outreachsteps.pdf
6. 10 Library Outreach Programming Ideas. www.ala.org/ala/olos/outreachresource/docs/outreach_programming.pdf
7. Partners in Library Outreach. www.ala.org/ala/olos/outreachresource/docs/outreach_partners.pdf
8. Bibliografie utilă la: www.cas.usf.edu/lis/a-librarian-at-every-table

DIVERSITATEA MODALITĂȚILOR DE PROMOVARE A LECTURII LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU”

Genoveva SCOBIOALĂ,
manager, Departamentul Marketing

Trăim astăzi o perioadă când cartea, obiectul principal al activității noastre, a fost depășit întru câțva de alte mijloace media. Chiar dacă se zice că basarabenii sunt mai refractari la tehnologiile moderne, iată că acestea au pus pe deplin stăpâ-

nire și pe noi, mulți putându-se considera o „generație a internetului”. Astfel, internetul ne-a afectat copilăria, furându-ne jocurile în aer liber și plimbările prin parcuri și păduri, ne-a furat posibilitatea comunicării directe înlocuind-o cu cea de